

ישיבת הר עציון בית מדרש האלקטרוני (ב.מ.א.)

הפטרת השבוע

סידרת שיעורים ע"י הרב יהודה שביב

פרשת החודש (יחזקאל מ"ה, טז-מו, יח)

הרביעית לארבע פרשיות היא פרשת החודש, בה קוראים על ענייני קרבן פסח מתוך פרשת בא (שמות יב, א-כ) ומפטירין מנבואת יחזקאל "כה אמר ה' א-להים בראשון באחד לחדש וכו'" (מגילה ל, א). מנהגים אחדים יש לגבי פסוקי ההתחלה והסיום (1), כשהכל שווים לגבי ליבה של הפטרה המדברת על קרבנות החג.

א. בכל שנה כחדשים

העיסוק בקרבן הפסח והלכותיו קודם לחג, הוא ודאי בשל הצורך להתכונן לחג הקרב ובא. ואם בפרשה בתורה באו הלכות אלו לראשונה ונשמעו לראשונה באזני בני ישראל, באה הקריאה השנתית ומזכירה מחדש את ההנחיות וההוראות. אולם לא הפסוקים בתורה ולא פסוקי הפטרה מתייחסים אל הפסחים שבכל דור ודור. פסוקי התורה מדברים בפסח מצרים, ואף כי יש כמה דברים המשותפים לפסח מצרים ופסח דורות (2), הרי לעומת זאת מצויים כמה וכמה הבדלים. ואילו פסוקי הפטרה מדברים על פסח של עתיד, וכבר עמדו קדמונים על הבדלים בין דברי יחזקאל כאן לבין המקובל מתוך התורה וההלכה (3).

נמצא, שיותר משיש בפסוקי התורה והנבואה הכנה עניינית וטכנית להלכות החג, יש עימם הכנה נפשית לקראת החג. ושמא השינויים הללו - פסח מצרים לחוד; פסח דורות לחוד; פסח של עתיד לחוד - מלמדים, כי יש מקום לבקש איזה שהוא חידוש וייחוד בכל שנה ושנה (4), חידוש שיהיה בו כדי להתמיה את הילדים ולהביא אותם לידי שאלת 'מה נשתנה הלילה הזה' (5).

ב. חודש - תחילת הגאולה

הפרשה קרויה פרשת החודש בשל תחילתה "החודש הזה לכם". אולם בפסוק ראשון זה מצויה המצוה הראשונה שנצטוו בה ישראל כאומה (6). בה נצטוו על מצות קידוש חודשים, ובה הודיעו להם כי חודש זה - ניסן - ראשון הוא לחודשי השנה. אם יציאת ישראל מעבדות מצרים באה כדי להכניס את ישראל לעבודתו של הקב"ה ולקיום מצוותיו, הרי ראשיתה של אותה כניסה עוד בהיותם במצרים בראש חודש ניסן, עת נצטוו על מצוה ראשונה.

ואם גאולתם עניינה היא שובם 'אל מעלת אבותם' כדברי הרמב"ן בהקדמתו לספר שמות, הרי נתממשה גאולה זאת כש"עשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכנינו ביניהם" (רמב"ן שם). ואימתי היה זה - מעידה התורה לקראת סוף ספר שמות "ביום החדש הראשון באחד לחדש" (מ, א). נמצא, ראשית גאולה בראש חודש ניסן במצרים, והתממשותה שנה מאוחר יותר בראש חודש ניסן במדבר. והנה באה הפטרה ומשמיעה כי אף בגאולת עתיד נקודת ההתחלה היא בראש חודש ניסן כאמור: "בראשון באחד לחדש תקח פר בן בקר וחטאת את המקדש" (מה, יח).

ומעמד מיוחד יש לראש חודש, שבו ובשבת יהיה שער החצר הפנימית פתוח (מח, א) "והשתחוו עם הארץ פתח השער ההוא בשבתות ובחדשים לפני ה'" (מו, ג).

ג. מקדש - פיסגת הגאולה

אם קרבן הפסח הוא עיקרה של הפרשה בתורה, הרי בהפטרה הוא תופס רק פסוק אחד. הפטרה עוסקת בחנוכת המקדש העתידי (לדידו של יחזקאל - השני; לדידנו - השלישי), החל מן ההקרבה בראשון לניסן, עבור למוקרב בשביעי בו, קרבן הפסח ב"ד בניסן, קרבנות שבעת ימי החג, וקרבנות השבת והחודש.

ואפשר שקביעת הפטרה זו לפרשת החודש, באה להעמיד זה בצד זה: תחילת הגאולה ותכליתה. תחילתה - קרבן הפסח במצרים; תכליתה - מקדש ועבודתו. והלוא זו התמונה העולה לנו מגרם מעלות הגאולה המצוייר לנו בהגדה של פסח. שכך אנו משמיעים: "כמה מעלות טובות למקום עלינו" ומונים והולכים: מעלה ראשונה - "הוציאנו ממצרים"; מעלה עליונה - "בנה לנו את בית הבחירה לכפר על כל עוונותינו".

ד. משך הגאולה

בהגדה של פסח מונים אנו חמש עשרה מעלות, שהן חמש עשרה תחנות בדרך הגאולה. אבל המעבר מתחנה אחת לשנייה אין לו משך זמן אחיד. צא וראה: מן היציאה למצרים ועד למתן תורה לא חלפו אפילו חודשיים. הכניסה לארץ ישראל נארכה יותר ורק כעבור ארבעים שנה נכנסו. אולם בין הכניסה לארץ (המעלה ה-14) ועד לבניית בית הבחירה (המעלה ה-15) חלפו 440 שנה!

או כלך לך לחשבון אחר. מן היציאה למצרים עד לחנוכת המשכן לא חלפה אלא שנה אחת בלבד. הוי אומר, משך שנה אחת הפכו בני ישראל מאסופת עבדים המשועבדים פיסית ומנטאלית ושקועים בתוך טומאות מצרים, לעם ה' שכבר זכה לקבל תורה ולהקים משכן, המלא כבוד ה' (סוף שמות). ואילו משך הזמן שמהקמת המשכן ועד הקמת המקדש בירושלים הוא כ- 480 שנה!

דומה שהמסר העולה מתמונה זאת כפול הוא:

1. אין להתיימשך מן הגאולה גם נוכח מצב ירוד ביותר, שכן קצב התמורות והשינויים עשוי להיות מהיר ביותר.
2. אין לגלות קוצר רוח נוכח 'גאולה איטית וזוחלת', שיש והמעבר מתחנת גאולה אחת לזו שאחריה נמשך שנים ארוכות.

ה ע ר ו ת :

- (1) ראה על כך באנציקלופדיה תלמודית ערך: ארבע פרשיות (א).
- (2) מפורטים במשנה פסחים פרק ט, ה.
- (3) עסק בכך בהרחבה הרב י' יעקובסון בספרו חזון המקרא ח"ב (עמ' 229-223).
- (4) שהרי כל שנה עומדת לעצמה, כשכל שהיה בשנים קודמות הוא בגדר עבר, וכל שיהיה הוא בגדר העתיד לבוא.
- (5) וזו שורת ההלכה: "וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות, עד שישב להם ויאמר להם כך וכך אירע" (רמב"ם הלכות חמץ ומצה ז, ג).
- (6) מפורסמת היא דרשתו אל רבי יצחק, המובאת ע"י רש"י בתחילת פירושו לתורה "..." החודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל".
- (7) "ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים... ויבן הבית לה" (מל"א ו, א).

כדי להרשם יש לשלוח בקשה לכתובת

MAJORDOMO@ETZION.ORG.IL

עם התוכן:

. GET YHE-TEST H-SUBSCRIBE

קיימת גם מערכת שיעורים באנגלית. כדי לקבל רשימת השיעורים, יש לשלוח בקשה לכתובת:

LISTPROC@JER1.CO.IL

עם התוכן:

. INFO YHE-ABOUT

בשאלות אפשר לפנות למשרד הישיבה 02-9931-456 ולבקש את משרד האינטרנט, או לכתוב
לכתובת YHE@JER1.CO.IL

כל הזכויות שמורות 1997 ישיבת הר עציון